

SECTION 3. PUBLIC ADMINISTRATION IN NATIONAL SECURITY AND PROTECTION OF PUBLIC ORDER

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-333-0-10>

INFORMATION SECURITY STRATEGY OF EUROPEAN UKRAINE: POLITICAL-LEGAL AND CRIMINAL-LEGAL ISSUES

СТРАТЕГІЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ УКРАЇНИ: ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ Й КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ

Demydova L. M.

*Doctor of Law, Professor, Chief Researcher
Academician Stashis Scientific Research
Institute for the Study of Crime Problems
of the National Academy of the Legal
Sciences of Ukraine
Kharkiv, Ukraine*

Демидова Л. М.

*доктор юридичних наук, професор,
головний науковий співробітник
Науково-дослідний інститут
вивчення проблем злочинності
імені академіка В. В. Сташиса
Національної академії
правових наук України
м. Харків, Україна*

Указом Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року "Про Стратегію інформаційної безпеки"» від 28 грудня 2021 року № 685/2021 введено в дію вказане Рішення і затверджено Стратегію інформаційної безпеки (далі – Стратегія) [1].

Правовою основою Стратегії, як передбачено в цьому нормативно-правовому акті, є Конституція України, закони України, Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392, а також міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. У документі наведено і певне уточнення обмежувального характеру: питання, пов'язані із кібербезпекою, визначаються Стратегією кібербезпеки України, затвердженою Указом Президента України від 26 серпня 2021 року № 447.

Стратегія є актуальним актом державного управління, що має насамперед політичне, орієнтаційне, організаційне, правове й мобілізаційне значення. Він покликаний забезпечити політику держави в глобалізованому інформаційному просторі щодо реалізації й захисту найважливіших національних інтересів, законних інтересів кожного українця. І при цьому постає питання про його ефективність.

Метою цієї наукової доповіді є формування авторського ставлення до цієї Стратегії зі з'ясуванням її відповідності тим вимогам, що сформульовані фахівцями з питань стратегічного планування, а також встановлення кримінально-правових проблем, пов'язаних із впровадженням положень Стратегії в законодавство України про кримінальну відповідальність.

Фахівці з напрямку стратегічних проблем планування визначають такі вимоги-рекомендації до формування стратегій: 1) ментальна правильність обраної стратегії, тобто знання й розуміння принципів ефективної стратегії; 2) ситуаційність (ефективна стратегія завжди враховує характерні особливості саме конкретної ситуації із ключовими факторами майбутнього стратегічного успіху конкретної організації); 3) унікальність стратегії (для досягнення майбутнього успіху в стратегію конкретної організації повинні бути закладені деякі сильні змістовні компоненти, які в реальній практиці роблять її відмінною від усіх інших). Осмислений підхід до стратегічної унікальності означає цільовий пошук можливостей свого майбутнього; 4) майбутня невизначеність як стратегічна можливість (майбутнє є невизначеним в принципі, і в цьому вбачається джерело розвитку конкретної організації. Зовнішнє середовище організацій в наш час змінюється все швидше й швидше, тому передбачити його стає дедалі все складніше, іншими словами, воно стає все більш непередбачуваним); 5) гнучка адекватність (для того щоб реалізувати можливості, які несуть в собі зміни зовнішнього середовища організації, її власні стратегічні зміни повинні бути адекватні змінам зовнішнім. А ефективна адекватність практично може бути досягнута лише тоді, коли стратегія організації є не випадковою, а реальною за змістом і досить гнучкою. Ефективні стратегії будь-якої конкретної організації представляють собою органічний і досить змістовний синтез певних характеристик [2; 3, с. 121, 122; 4, с. 38].

Наведене ставлення до стратегії не є загально визнаним. Наприклад, дослідники вважають, що стратегія має містити чіткий план її реалізації [5], що, на наш погляд є помилковим. Стратегія й чіткий план її реалізації – різні етапи державної політики чи державного

управління, яким притаманна різна мета, функції й методи реалізації тощо. При цьому основні напрями реалізації стратегії є складовою останньої.

Ураховуючи органічний зв'язок Стратегії з національною безпекою України, про що йдеться в наведеному положенні про правову основу аналізованого акту, застосуємо для аналізу й критерії оцінки ефективності стратегічного планування, запропоновані вітчизняними дослідниками щодо національної безпеки, які пропонують звернути увагу на: 1) критерії ефективності першого роду – для оцінки загальної соціальної ефективності функціонування системи забезпечення національної безпеки, що виражається в динаміці відстоювання національних інтересів. Такі критерії відображають ступінь досягнення системою управління національною безпекою заздалегідь визначеної мети системи (прийнятного рівня забезпечення національної безпеки); 2) критерії другого роду, що пов'язані з оцінкою: а) пріоритетності цілей стратегії національної безпеки, які зумовлені відповідними національними інтересами; б) поточної ефективності функціонування державного механізму реагування на загрози національним інтересам у відповідних сферах на інтервалі стратегічного планування. Як зазначають дослідники, питання пріоритетності критеріїв оцінки ефективності певного роду є дискусійним: в одних випадках основними виступають критерії першого роду, коли головним вважається досягнення кінцевої мети управління (забезпечення максимального рівня національної безпеки), в інших домінуючими можуть виступати критерії, пов'язані з оцінкою цілей стратегії національної безпеки під час її розробки, або з оцінкою поточної ефективності функціонування державного механізму реагування на загрози національним інтересам у відповідних сферах, а також з оцінюванням рівня реалізації документів стратегічного планування у сфері національної безпеки [5, с. 113, 114]. При нашому аналізуванні застосовуємо критерії як першого, так і другого роду.

Аналіз-оцінка Стратегії, здійснене за наведеними вимогами-рекомендаціями та критеріями оцінки дозволяє підкреслити повну відповідність її змісту таким науковим правилам оцінювання. Зокрема, Стратегія є системним документом, в якому прослідковується тісний взаємозв'язок між усіма її елементами.

Важливим елементом Стратегії є стисла конкретизація її змістовного наповнення: вона визначає актуальні глобальні й національні виклики та загрози національній безпеці України в інформаційній сфері, стратегічні цілі та завдання, спрямовані

на протидію таким загрозам, захист прав осіб на інформацію та захист персональних даних.

У Стратегії наведена дефініція інформаційної безпеки України. Остання розуміється як стан захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави. Критичне ставлення до визначення такої безпеки за допомогою правової конструкції «стан захищеності», не є перешкодою для підкреслення позитивності передбачення такої роз'яснювальної норми.

Важливе значення має віддзеркалення в Стратегії кожного глобального й національного виклику та їх зв'язку зі стратегічними цілями й завданнями. При цьому чітко врахована ситуаційність, закладено механізм реагування на майбутню невизначеність, проявлено синтез змісту всіх структурних складників цього документу.

Застосування критерії оцінки ефективності, дозволило дійти позитивних висновків, зокрема стосовно пріоритетності стратегічних цілей – вони враховують національні інтереси з точно визначеною їх ієрархією залежно від характеру і ступеня небезпечності сучасних викликів і загроз.

Проблемою впровадження положень Стратегії в законодавство України про кримінальну відповідальність є досягнення належного рівня протидії дезінформації та інформаційним операціям (стратегічна ціль 1, зазначена в Стратегії). Реалізація такої цілі пов'язана з необхідністю посилення відповідальності за поширення недостовірної інформації (дезінформації) й криміналізацією нових небезпечних діянь маніпуляції зі свідомістю людини.

Потрібно введення кримінально-правових заходів і щодо протидії інформаційним кампаніям, спрямованим на залучення та/або втягування громадян України, у тому числі дітей, до не передбачених законами України воєнізованих чи збройних формувань, тощо.

Література:

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про Стратегію інформаційної безпеки» : Указ Президента України від 28 грудня 2021 року № 685/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#Text> (дата звернення 24.07.2023).

2. Ковтун О. І. Стратегія підприємства : навч. посібник 3-тє вид., оновл. і доп. Львів : «Новий світ-2000», 2007. 324 с.

3. Сердюк Б. М., Усатенко І. С. Основи формування стратегії розвитку підприємства. *Сучасні проблеми економіки та підприємництва*. 2011. Вип. 8. С. 121–122.

4. Актуальні проблеми формування сучасної доктрини кримінального права України : монографія / В. Я. Тацій, Л. М. Демидова, В. І. Борисов та ін.; за заг. ред. В. Я. Тація, Л. М. Демидової, В. І. Борисова. Харків : Право, 2021. 632 с.

5. Як розробити якісну стратегію державної політики? Підготовка Стратегії реформування державного управління – 2025: принципи, підходи та висновки. URL: https://api.par.in.ua/uploads/progress_report/file_uk/33/PARS_Consultations_case_long_2021-09.pdf (дата звернення 23.07.2023).

6. Шевченко М. М., Бондар З. К., Житник О. М. Система критеріїв і показників оцінки ефективності стратегічного планування у сфері національної безпеки. *Інвестиції: практика та досвід*. № 17. 2017. С. 110–114.